

# Utredning av fritidshemsverksamhet för mellanstadiet vid Vallatorpsskolan

Utredning

Gustaf Kangeryd, Anton Mälberg

2025-05-19

Dnr BGN 2024/185-54, KFN 2025/34-54

# Innehåll

|                                                                      |           |
|----------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1. Inledning .....</b>                                            | <b>3</b>  |
| 1.1. Bakgrund och syfte .....                                        | 3         |
| 1.2. Nuvarande organisation .....                                    | 4         |
| 1.3. Organisering av fritidshem i Täby och nationellt .....          | 4         |
| <b>2. Pedagogiska aspekter .....</b>                                 | <b>5</b>  |
| 2.1. Fritidshemmets uppdrag .....                                    | 5         |
| 2.2. Samverkan mellan fritidshem och skola .....                     | 6         |
| 2.3. Personal inom fritidshem .....                                  | 7         |
| 2.4. Pedagogiska förutsättningar på Myran .....                      | 7         |
| 2.5. Samverkan mellan fritidshemmet Myran och Vallatorpsskolan ..... | 8         |
| 2.6. Pedagogiska förutsättningar på Vallatorpsskolan .....           | 8         |
| <b>3. Enkät och intervjuer med elever och vårdnadshavare .....</b>   | <b>9</b>  |
| 3.1. Enkät till vårdnadshavare med barn på fritidshemmet Myran ..... | 10        |
| 3.2. Intervjuer med elever på fritidshemmet Myran .....              | 11        |
| <b>4. Ekonomiska konsekvenser .....</b>                              | <b>11</b> |
| 4.1. Bakgrund .....                                                  | 11        |
| 4.2. Konsekvenser för Vallatorpsskolan .....                         | 12        |
| 4.3. Konsekvenser för Myran .....                                    | 13        |
| 4.4. Ekonomiska konsekvenser för kommunen .....                      | 14        |
| <b>5. Juridiska aspekter och beslutsprocess .....</b>                | <b>14</b> |
| <b>6. Slutsats .....</b>                                             | <b>14</b> |

# 1. Inledning

## 1.1. Bakgrund och syfte

Varje kommun ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunens förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola.<sup>1</sup> Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem.<sup>2</sup>

Vid den kommunala Vallatorpsskolan (F-9) erbjuds fritidshem för elever i lågstadiet (åk F-3) integrerat i skolan medan fritidshem för elever i mellanstadiet (åk 4-6) erbjuds i närliggande Myran som drivs av kultur- och fritidsnämnden.

Fritidshem är en målstyrd verksamhet som styrs av de bestämmelser och mål som framgår i skollag och läroplan. En central fråga är därmed hur valet av organisation skapar förutsättningar för att uppnå dessa mål.

Antalet barn och unga i Vallatorpsskolans och Myrans närområde har minskat de senaste åren och bedöms fortsätta minska vilket påverkar de ekonomiska förutsättningarna att driva verksamhet. Fritidshem samordnas ofta lokal- och personalmässigt med annan verksamhet, exempelvis grundskola, vilket gynnar både fritidshemmet och den verksamhet med vilket det samordnas. En viktig fråga är därför hur organisationen kan skapa goda ekonomiska förutsättningar för den pedagogiska verksamheten inom fritidshemmet och för kommunen som helhet.

Mot bakgrund av detta har en utredning av fritidshem för elever i mellanstadiet vid Vallatorpsskolan tillsatts gemensamt av verksamhetsområde kultur och fritid och verksamhetsområde utbildning för att utreda möjligheten att bedriva inskriven fritidsverksamhet i Vallatorpsskolans regi. Syftet är att säkerställa såväl undervisning i enlighet med skollagen och läroplanen som effektiv användning av ekonomiska resurser. Utredningen beaktar juridiska, ekonomiska och pedagogiska konsekvenser.

Utredningen tar sin utgångspunkt i granskning av fritidshemmets styrdokument, intervjuer med ansvariga chefer samt intervjuer med elever inskrivna i fritidshemmet Myran och en enkät till deras vårdnadshavare. Initialt utgick utredningen från hur en förändring där fritidshemmet för mellanstadiet drivs av Vallatorpsskolan i skolans lokal och med skolans personal skulle påverka förutsättningarna att uppnå de mål som styrdokumentet anger för fritidshemmet. Detta bedömdes vara den mest kostnadseffektiva organisationen.

Utifrån de synpunkter som framkom på detta förslag i enkäten till vårdnadshavare och intervjuer med elever har utredningen breddats och redogör nu för ytterligare tre alternativa sätt att organisera verksamheten. I samtliga fall med inskriven fritidsverksamhet för årskurs 4-6 i Vallatorpsskolans regi.

1. Fritidshem i skolans lokaler med skolans personal (ursprungligt förslag).

<sup>1</sup> 14 kap. 3-4 § skollagen (2010:800).

<sup>2</sup> 14 kap. 7 § skollagen.

2. Fritidshem i skolans lokaler med skolans personal och Myrans personal.
3. Fritidshem i Myrans lokaler med skolans personal och Myrans personal.
4. Fritidshem i Myrans lokaler med skolans personal.

## 1.2. Nuvarande organisation

Vallatorpsskolan är en kommunal skola för årskurs F-9 med 385 elever. 174 elever är inskrivna vid skolans fritidshem för elever i lågstadiet. I en kommunägd lokal belägen i direkt anslutning till Vallatorpsskolans skolgård finns fritidshemmet Myran som drivs av kultur- och fritidsnämnden. Fritidshemmet erbjuder plats för elever i årskurs 4-6 och har idag totalt 80 inskrivna elever.

Mötesplatsen Myran drivs av kultur- och fritidsnämnden i samma lokal och erbjuder öppen verksamhet för elever i årskurs 7-9 på kvällstid samt under lov- och studiedagar. På den öppna mötesplatsen finns möjligheter att bland annat läsa läxor, spela bordtennis, pyssla, baka och delta i diverse olika gruppaktiviteter.

## 1.3. Organisering av fritidshem i Täby och nationellt

Verksamhet för elever i mellanstadiet har funnits på Myran under lång tid men drevs tidigare som öppen fritidsverksamhet. Efter 2013 gjordes verksamheten om till fritidshem, det vill säga inskriven verksamhet.<sup>3</sup>

Öppen fritidsverksamhet regleras i skollagen men till skillnad från fritidshemmet gäller inte skolans läroplan, även om den kan vara vägledande, och barnen är heller inte inskrivna i verksamheten. Öppen fritidsverksamhet är en enklare form av verksamhet som inte erbjuder samma grad av omsorg och tillsyn som fritidshem utan anpassas mer till äldre elevers behov. Särskilt stöd i enlighet med skollagen ges inte inom öppen fritidsverksamhet. Elever som behöver särskilt stöd ska erbjudas plats i fritidshem.<sup>4</sup>

Förutom Myran driver kultur- och fritidsnämnden fritidshemmet Hermelinen som ligger vid den fristående Byängsskolan. Enligt skollagen ska hemkommunen erbjuda utbildning i fritidshem för elever som går i en fristående skola i de fall huvudmannen inte erbjuder sådan utbildning.<sup>5</sup>

Nationellt är de allra flesta fritidshem integrerade i en skola och leds av en rektor. Läsåret 2023/24 fanns i hela landet knappt 4 030 fritidshem och enligt statistik från februari 2025 var 60 fritidshem inte kopplade till någon annan skolform.<sup>6</sup> År 2007 var antalet fritidshem som inte var integrerade i en grundskola eller anpassad grundskola knappt 300 medan det totala antalet fritidshem uppgick till cirka 4 400 i hela landet.<sup>7</sup>

<sup>3</sup> Täby kommun, *Kartläggning av kommunal fritidsverksamhet i Täby kommun*, 2012-12-03.

<sup>4</sup> 25 kap. 4 § skollagen, prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet* 529-30.

<sup>5</sup> 14 kap. 7 § skollagen.

<sup>6</sup> Mail från Skolverket 2025-02-12.

<sup>7</sup> Prop. 2009/10:169, s. 252.

Det är betydligt vanligare att öppen fritidsverksamhet organiseras åtskilt från skolan. Hösten 2023 fanns det totalt 525 verksamheter med öppen fritidsverksamhet i 53 kommuner. 37 procent av alla enheter med öppen fritidsverksamhet fanns i en annan organisation än en grundskola eller anpassad grundskola.<sup>8</sup>

## 2. Pedagogiska aspekter

Fritidshemmet är en del av skolväsendet och styrs i huvudsak av skollagen samt *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet* (lgr22). Bestämmelserna i kapitlen 2-4 i skollagen om bland annat ledning av utbildningen, ansvaret för undervisningen, kvalitet och inflytande samt elevernas utveckling mot målen gäller även fritidshemmet.<sup>9</sup> I läroplanen har fritidshemmet en egen del, men ska också utgå från del 1: Skolans värdegrund och uppdrag samt del 2: Övergripande mål och riktlinjer. Därtill finns *Skolverkets allmänna råd om styrning och ledning av fritidshemmet* med rekommendationer om hur huvudmän och rektorer kan eller bör arbeta för att uppfylla kraven i de bestämmelser som styr fritidshemmet.<sup>10</sup>

Över tid har flera reformer genomförts som stärkt fritidshemmets pedagogiska uppdrag och fritidshemmen har knutits närmare skolan. År 1996 överfördes ansvaret för fritidshemmen från socialdepartementet till utbildningsdepartementet. Fritidshemmets uppgift ändrades från att ha varit ett komplement till hemmet till att vara ett komplement till skolan. Begreppen i skolan och fritidshemmet har närmat sig varandra genom bland annat att barnen i fritidshemmen benämns elever och verksamheten som bedrivs benämns undervisning. Bestämmelser om krav på behörighet och legitimation för att få bedriva undervisning i fritidshemmet har införts som huvudregel. Samtidigt får fortsatt även annan personal verka i fritidshemmen och undervisningen i fritidshemmet ska ges en vid tolkning där omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet.<sup>11</sup>

### 2.1. Fritidshemmets uppdrag

I skollagen anges att fritidshemmet kompletterar utbildningen i bland annat förskoleklassen och grundskolan. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Fritidshemmet ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.<sup>12</sup>

<sup>8</sup> Skolverket, "Antal kommuner med verksamhet, antal öppna fritidsverksamheter efter organisation samt efter öppethållande per vecka 2014-2023" (tabell).

<sup>9</sup> Prop. 2009/10:169, s. 403.

<sup>10</sup> Skolverket (2023) *Styrning och ledning av fritidshemmet. Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om styrning och ledning av fritidshemmet*.

<sup>11</sup> SOU 2022:61 *Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid* s 45-51, prop. 2009/10:165, s. 403.

<sup>12</sup> 14 kap. 2 § skollagen.

I förarbetena till skollagen beskrivs att fritidshemmet förutom att erbjuda eleverna en meningsfull fritid, också ska stimulera elevernas utveckling och lärande. Fritidshemmet kan genom att arbeta med en utforskande, laborativ och praktisk metodik även medverka till att skolans kunskapsmål uppnås. Elevens utveckling ska ses som en helhet där pedagogik och omsorg integreras.<sup>13</sup>

I läroplanen utvecklas att undervisningen i fritidshemmet kompletterar förskoleklassen och skolan genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt, upplevelsebaserat och grupporienterat samt utgå från elevernas behov, intressen och initiativ.

Eleverna ska erbjudas en strukturerad och utvecklande undervisning som knyter an till elevernas kunskaper och erfarenheter från förskoleklassen och skolan, samtidigt som den blickar framåt.<sup>14</sup>

En meningsfull fritid och rekreation innebär att eleverna ska ha möjlighet till vila och lek i fritidshemmet. Verksamheten behöver utformas med elevernas behov, intressen och erfarenheter som grund och eleverna behöver göras delaktiga och få inflytande över utformningen av verksamheten.<sup>15</sup>

## 2.2. Samverkan mellan fritidshem och skola

Att det i skollagen anges att fritidshemmet kompletterar utbildningen i skolan tydliggör enligt förarbetena att integration och samverkan mellan fritidshem och skola är viktigt.<sup>16</sup>

Enligt läroplanen har rektor, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs utveckling och lärande.

I kommentarmaterialet till läroplanen anges också att när lärarna i fritidshemmet har en förtroendefull samverkan med förskoleklassen och skolan samt har kännedom om alla delar av läroplanen, kan det bidra till att eleverna ges en kontinuitet i undervisningen.<sup>17</sup>

Skolverkets allmänna råd anger att rektor bör organisera verksamheten så att den stödjer samarbetsformer och erfarenhetsutbyten mellan personalen i fritidshemmet, förskoleklassen och skolan för att på så sätt kunna skapa ett helhetsperspektiv på elevens utveckling, lärande och utbildning. I kommentaren till rådet framgår att en helhetssyn bland annat innebär att utgå från att lärandet sker i alla situationer under hela dagen och att det också ger goda förutsättningar för fritidshemmet att skapa en trygg och god miljö för eleverna.<sup>18</sup>

---

<sup>13</sup> Prop. 2009/10:165, s. 404.

<sup>14</sup> Skolverket (2023) *Fritidshemmet. Ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del.*

<sup>15</sup> Prop. 2009/10:165, 404-5.

<sup>16</sup> Prop. 2009/10:169, s. 403.

<sup>17</sup> Skolverket (2023) *Fritidshemmet. Ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del.*

<sup>18</sup> Skolverket (2023) *Styrning och ledning av fritidshemmet. Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om styrning och ledning av fritidshemmet.*

Förskoleklassen, skolan och fritidshemmet kan också samverka med varandra för att bidra till elevernas måluppfyllelse. I de tre verksamheterna arbetar man ofta med samma arbetsområden, men närmar sig dem utifrån olika perspektiv och arbetssätt.

Bestämmelserna om särskilt stöd gäller även fritidshemmet.<sup>19</sup> I förarbetena anges att detta förutsätter samarbete mellan fritidshemmet och skolan när behovet av särskilt stöd utreds så att samtliga omständigheter för eleven beaktas.<sup>20</sup> Såväl särskilt stöd som extra anpassningar ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt.<sup>21</sup> Skolinspektionen använder här begreppet heldagsperspektiv i stödarbetet för att belysa arbetssätt och samverkan mellan skola och fritidshem som utgår från elevens behov av stöd under hela dagen.<sup>22</sup>

## 2.3. Personal inom fritidshem

Enligt skollagen får endast den som har legitimation och är behörig för undervisning i fritidshem bedriva undervisning i fritidshem. Utöver sådan personal får det i undervisningen i fritidshemmet finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas utveckling och lärande främjas, exempelvis fritidsledare och barnskötare. En legitimerad lärare för fritidshem har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.<sup>23</sup>

I förarbetena utvecklas att lärare som har en utbildning med inriktning mot arbete i fritidshem ska leda undervisningen. Det är huvudmannens ansvar att se till att det finns lärare som ansvarar för undervisningen i sådan omfattning att de nationella målen kan uppfyllas.<sup>24</sup>

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven på legitimation och behörighet eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, får en annan lärare eller förskollärare bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen, och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. Denne person får bedriva undervisning under högst ett år i sänder.<sup>25</sup>

## 2.4. Pedagogiska förutsättningar på Myran

Utredningen visar att fritidshemmet Myran inte fullt ut tillämpar en systematisk och strukturerad koppling till fritidshemmets styrdokument i planering, dokumentation och uppföljning av krav och mål i skollagen och läroplanen. Till exempel arbete i enlighet med beslutade åtgärdsprogram, systematiskt kvalitetsarbete enligt skollagen

<sup>19</sup> 3 kap. 6 § skollagen.

<sup>20</sup> Prop. 2009/10:169, s. 407-8.

<sup>21</sup> 3 kap. 5 och 7 § skollagen.

<sup>22</sup> Skolinspektionen (2024) *Elevens hela dag som utgångspunkt för stöd. Arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd i skola och fritidshem* (tematisk kvalitetsgranskning).

<sup>23</sup> 2 kap. 13-15 § skollagen.

<sup>24</sup> Prop. 2009/10:165, s. 263.

<sup>25</sup> 2 kap. 18 § skollagen.

samt anmälan och utredning av kränkande behandling. Idag har ingen av de medarbetare som arbetar på Myran rätt formell kompetens att bedriva undervisning i fritidshem enligt Skollagen.

Av utredningen framgår att det inom Myrans verksamhet anordnas aktiviteter som syftar till att stödja elevernas utveckling, kunskapsfördjupning och sociala sammanhang. Utredningen visar dock att dessa aktiviteter inte systematiskt planeras och följs upp utifrån läroplanen.

Exempelvis inkluderar Myrans verksamhet lärande genom aktiviteter kopplade till olika teman, såsom räkneövningar, arbete med flaggor och konstruktion. Eleverna arbetar i grupper varje vecka inom områden som skapande, bakning, fysisk aktivitet, utomhusaktiviteter och besök i idrottshall. Under lov anordnas aktiviteter som museibesök, hinderbana, biobesök och disco. Verksamheten planeras med utgångspunkt i barnens intressen, behov och förutsättningar.

Myrans fritidshem arbetar också med värdegrundsfrågor som bemötande, kamratskap, samarbete samt förebyggande av hot och våld. Elevernas delaktighet och inflytande är centrala i verksamheten, bland annat genom Myranrådet (elevråd) och en förslagslåda.

Personal inom verksamhetsområde kultur och fritid samt verksamhetsområde utbildning framhåller att fritidshemmet Myran erbjuder en verksamhet som är uppskattad av elever och vårdnadshavare. För att följa upp nöjdheten inom områdena delaktighet, bemötande och information mäts detta genom enkäter. Den senaste undersökningen visade på hög nöjdhet hos eleverna.

## **2.5. Samverkan mellan fritidshemmet Myran och Vallatorpsskolan**

Utredningen visar att samverkan mellan Vallatorpsskolan och Myrans fritidshem sker inom några områden. Till exempel sker detta för några elever i behov av resursperson där skolans personal även arbetat stödjande på Myran under vissa perioder. Likaså har samverkan funnits till viss del avseende tematiskt arbete.

## **2.6. Pedagogiska förutsättningar på Vallatorpsskolan**

Ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete är avgörande för att kunna främja alla elevers möjlighet till utveckling och lärande. Det systematiska kvalitetsarbetet regleras i skollagen och syftar till att nå de mål som anges inom de nationella styrdokument som reglerar skolans och fritidshemmets verksamhet.

Vallatorpsskolan bedriver sitt kvalitetsarbete inom ramen för verksamhetsområde utbildnings övergripande struktur för systematiskt kvalitetsarbete som utgår från skollag och Skolverkets allmänna råd. I skolornas systematiska och kontinuerliga planering och uppföljning av utbildningen analyseras orsaker till verksamhetens resultat och utifrån analysen genomförs insatser i syfte att utveckla utbildningen.

Kompetensutveckling inom verksamhetsområde utbildning sker samlat inom ramen för Täby akademi för pedagogisk professionsutveckling för samtliga professioner inom

utbildning. Modellen syftar till att varje medarbetare och varje förskole- och skolenhet får och bidrar till kompetensutveckling utifrån kommunens, enhetens och individens behov, vilken bygger på vetenskapliga metoder och beprövad erfarenhet. Genom Täby akademi sker även kompetensutvecklings-, forsknings- och utvecklingsinsatser i samarbete med andra aktörer såsom lärosäten, myndigheter och skolhuvudmän.

Redan idag bedriver Vallatorpsskolan fritidshemsverksamhet riktad till årskurserna F-3 där arbetet utifrån läroplansuppdraget ständigt analyseras och utvecklas inom ramen för skolenhetens systematiska kvalitetsarbete.

Vallatorpsskolans fritidshemspersonal ges fortlöpande kompetensutveckling kopplat till läroplansuppdraget. Prioriterade områden i närtid har exempelvis varit relationellt ledarskap, extra anpassningar och bemötande av elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar samt språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt.

Fritidshemsmedarbetare på Vallatorpsskolan deltar tillsammans med skolans lärare och elevhälsopersonal vid elevhälsosamverkan varannan vecka där arbetsgruppen löpande ges handledning rörande elever på såväl organisations- och grupp- som individnivå.

Vallatorpsskolans rektor ser pedagogiska fördelar med att fritidshemmet bedrivs av skolan då kunskapen om eleverna samt kompetens inom en rad områden finns samlat och det även finns tillgång till elevhälsans funktioner. Det blir även en högre kvalitet att i ett heldagsperspektiv planera och erbjuda det särskilda stöd som vissa elever har behov av.

Rektor lyfter även fram att en eventuell start av fritidshem på skolan ger ökade möjligheter att jobba med samma ämnesområden inom både skolan och fritidshemmet, vilket kan bidra till att öka elevernas måluppfyllelse.

Ett fritidshem för mellanstadiet på skolan skulle finnas i särskilda lokaler och inredas på ett lämpligt sätt med möbler, spel och annat material under deltagande av elever på skolan.

### 3. Enkät och intervjuer med elever och vårdnadshavare

Enkät och intervjuer genomfördes med utgångspunkt i det initiala förslaget till organisation, att Vallatorpsskolan startar fritidshem i skolans lokaler och med skolans personal. Det ursprungliga förslaget var det förslag som skulle innebära störst förändring för eleverna och utfallet av elevintervjuerna visade på att många elever uttryckte oro inför större förändringar. Med hänsyn till det utfallet utreddes därför fler perspektiv på organisation.

### 3.1. Enkät till vårdnadshavare med barn på fritidshemmet Myran

I februari 2025 skickades en webbenkät ut via e-post till vårdnadshavare, med barn på fritidshemmet Myran, som hade sin e-postadress registrerad i verksamhetens system. Vårdnadshavarna ombads besvara enkäten tillsammans med barnet. Enkäten skickades ut till 146 e-postadresser och 57 enkäter besvarades, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 39 procent.

I enkäten ställdes frågor om hur en lokalisering av fritidshemmet i Vallatorpsskolans regi skulle påverka elevernas känsla av trygghet, förutsättningar för utveckling och lärande, kompisrelationer, social kontext samt om sammantagen bedömning av att fritidshemmet organiseras av Vallatorpsskolan. Frågorna besvarades på en femgradig skala där 1 motsvarade negativ påverkan och 5 positiv påverkan.

För samtliga frågor angav en majoritet av de som svarat på enkäten att deras barn skulle påverkas negativt av att fritidshemmet organiseras i Vallatorpsskolans regi. Störst andel negativa svar (svar 1 eller 2) fanns för frågan om sammantagen bedömning (95 procent). Lågst andel negativa svar gavs för frågan om trygghet (79 procent). Andelen som angav att deras barn skulle påverkas positivt av förändringen varierade mellan 2 och 4 procent. Andelen som angav det neutrala alternativet (svar 3) varierade mellan 2 och 11 procent och andelen som svarat att de inte visste varierade mellan 2 och 9 procent i enkätens frågor.

I enkäten gavs också möjlighet att fylla i övriga synpunkter i fritext vilket skett i 47 av enkäterna. I snart sagt samtliga fritextsvar framkommer en positiv eller mycket positiv bild av verksamheten på fritidshemmet Myran utifrån bland annat personal, aktiviteter och lokal. I flera av enkäterna anges att antingen vårdnadshavarens eget barn eller andras barn inte kommer att följa med vid en övergång av fritidshemmet till Vallatorpsskolan (11 svar). Flera av vårdnadshavarna ser en fördel i att fritidshemmet är separerat från skolan både geografiskt och organisatoriskt för att ge möjlighet till miljöombyte för eleverna.

I dagsläget finns inget fritidshem för mellanstadieelever på Vallatorpsskolan. Ett fritidshem för elever i mellanstadiet ställer andra krav än ett fritidshem för lågstadieelever. En svårighet vid tolkning av svaren i såväl enkäten som intervjuerna med elever är att det inte finns något nu existerande fritidshem för elever i mellanstadiet på Vallatorpsskolan för elever och vårdnadshavare att jämföra med. I ett par av fritextsvaren lyfts också att det av detta skäl är svårt att besvara frågorna i enkäten.

Skolinspektionen genomförde 2024 en kvalitetsgranskning på Brinkskolan, som ingår i samma rektorsområde som Vallatorpsskolan. Brinkskolan driver fritidshem för årskurserna F-6. I granskningen bedömdes att Skolinspektionens kvalitetskriterier uppfylldes i hög utsträckning på området rektors ledarskap. Skolinspektionen identifierade inte något utvecklingsområde på området utan konstaterade att rektorn i hög utsträckning leder och styr skolans utveckling. Kvalitetskriterierna uppfylldes i hög

utsträckning även inom de andra granskade områdena: undervisning, trygghet och studiero samt bedömning och betygssättning.<sup>26</sup>

### 3.2. Intervjuer med elever på fritidshemmet Myran

Enligt Barnkonventionen har varje barn rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör dem. Intervjuer med en referensgrupp om 13 elever på Myrans fritidshem genomfördes av en fritidsledare och intervjuerna utgick från samma frågor som i enkäten.

Samtliga intervjuade elever trivdes på fritidshemmet Myran och upplevde trygghet i nuvarande miljö. Några av eleverna trodde att de skulle känna sig trygga även i ett fritidshem på Vallatorpsskolan, men en majoritet uttryckte oro inför hur det skulle komma att påverka dem.

Flera elever uttryckte oro över att många av deras vänner kanske skulle sluta på fritidshemmet om det flyttades till Vallatorpsskolan. Detta skulle i sådana fall göra det svårare att umgås och att hålla kontakten då de inte längre träffas på fritidshemmet. Några elever trodde dock att deras relationer till kompisarna inte skulle förändras av en flytt.

Eleverna uttryckte oro över att fritidsverksamheten skulle bli tråkigare vid en flytt till Vallatorpsskolan. Barnen uppskattade att ha tillgång till olika rum, spel, pyssel, biljard och tv-spel, vilket de inte trodde skulle finnas i samma utsträckning i Vallatorpsskolans lokaler.

En majoritet av eleverna var negativa till att fritidshemmet flyttas till Vallatorpsskolans lokaler. De uttryckte att de trodde att det skulle bli tråkigare, att miljön skulle förändras negativt och att deras sociala sammanhang skulle försämrats.

Några elever föreslog att ett fritidshem på Vallatorpsskolan borde eftersträva att likna fritidshemmet Myran för att bevara det som är positivt idag. Det framkom även konkreta förslag om att behålla fritidshemmets Myrans personal, ha samma aktiviteter och mellanmål samt säkerställa att det finns roliga aktiviteter på den nya platsen.

## 4. Ekonomiska konsekvenser

### 4.1. Bakgrund

Inskriften fritidsverksamhet finansieras genom bidragsbelopp (peng) för fritidshem som utgår från barn- och grundskolenämnden. Beloppet följer eleven och för de elever som är inskrivna på Myran betalas peng i dagsläget till kultur- och fritidsnämnden. Bidragsbeloppet är detsamma oavsett under vilken nämnd ett fritidshem är placerat.

<sup>26</sup> Skolinspektionen (2024) *Beslut efter planerad kvalitetsgranskning vid Brinkskolan i Täby kommun* (dnr SI 2024:6169).

Kostnaderna för bidragsbelopp för fritidshem bedöms bli lägre på sikt på grund av vikande elevunderlag i området. Eftersom fritidshem är en för vårdnadshavarna frivillig verksamhet kan kostnaderna även påverkas av hur många som ansöker om plats i inskriven fritidsverksamhet.

## 4.2. Konsekvenser för Vallatorpsskolan

Elevantalet har under de senaste åren minskat kraftigt i det skolområde där bland annat Vallatorpsskolan är placerad, vilket också påverkat antalet elever på Vallatorpsskolan och skolan har idag närmare 150 tomma platser utifrån sin lokalkapacitet. Våren 2020 var 700 barn i åldrarna 1-15 år folkbokförda i Vallatorpsområdet. Barnunderlaget i området har idag minskat till 580 barn och prognostiseras att minska med ytterligare omkring 100 barn under de kommande fem åren. Denna utveckling har bidragit till ett växande budgetunderskott för skolan. Enligt den senaste befolkningsprognosen för Vallatorps närastadsområde ser den minskande trenden ut att fortsätta med anledning av brist på nybyggnation av bostäder, låg inflyttning av barnfamiljer och minskat barnafödande i området.

I tabellen nedan framgår hur de olika organisationsalternativen resultatmässigt skulle påverka Vallatorpsskolan och barn- och grundskolenämnden i egen regi. Samtliga scenarion är beräknade utifrån att 60 elever är inskrivna i fritidshemmet.

Personalkostnaderna samt hyreskostnaderna har fördelats mellan barn- och grundskolenämnden och kultur- och fritidsnämnden utifrån de olika verksamheternas öppettider på Myran. En skälig fördelning uppskattas därmed vara att 60 procent av kostnaderna tillfaller barn- och grundskolenämnden och 40 procent tillfaller kultur- och fritidsnämnden.

|                   | 1. I skolans lokaler med skolans personal | 2. I skolans lokaler med skolans och Myrans personal | 3. I Myrans lokaler med skolans och Myrans personal | 4. I Myrans lokaler med skolans personal |
|-------------------|-------------------------------------------|------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|------------------------------------------|
| Intäkter          | 1505                                      | 1505                                                 | 1505                                                | 1505                                     |
| Personalkostnader | -600                                      | -1924                                                | -1924                                               | -600                                     |
| Hyreskostnader    | 0                                         | 0                                                    | -302                                                | -302                                     |
| Städkostnader     | -15                                       | -15                                                  | -15                                                 | -15                                      |
| Mellanmål         | -120                                      | -120                                                 | -120                                                | -120                                     |
| Läromedel         | -10                                       | -10                                                  | -10                                                 | -10                                      |
| Övriga kostnader  | -25                                       | -50                                                  | -50                                                 | -50                                      |
| <b>Resultat</b>   | <b>735</b>                                | <b>-613</b>                                          | <b>-915</b>                                         | <b>408</b>                               |

Om Vallatorpsskolan driver inskriven fritidsverksamhet bedöms 60 elever i årskurs 4-6 gå i fritidshemmet under läsåret 2025/26. Detta motsvarar intäkter i form av bidragsbelopp för fritidshem till skolan om ca 1 505 tkr per år.

Vid start av fritidshem för mellanstadiet behöver Vallatorpsskolan anställa en lärare med inriktning mot arbete i fritidshem, vilket medför ökade personalomkostnader motsvarande ca 600 tkr årligen. Tjänsten ingår i samtliga alternativ ovan. Övrig bemanning i fritidshemmets verksamhet bedöms redan till stor del arbeta i nuvarande organisation och medför således inga merkostnader. Att bedriva inskriven fritidsverksamhet för årskurs 4-6 med skolans personal möjliggör alltså en effektivare personalbemanning. För alternativ två och tre beräknas personalkostnaderna inklusive nuvarande anställda i Myrans verksamhet, vilket ökar personalkostnaderna med omkring 1 324 tkr per år.

Hyreskostnadsnivån bedöms inte öka om fritidshemmet verkar i skolans befintliga lokaler. Om fritidshemmet drivs i nuvarande Myrans lokaler ökar skolans kostnader med omkring 302 tkr per år.

Om Valltorpsskolan öppnar inskriven fritidsverksamhet för årskurs 4-6 kommer kostnader för mellanmål och läromedel att öka, vilka är konstanta i alla beräkningsalternativ ovan. Övriga kostnader är något högre i alternativ två-fyra till följd av fler i personalen och/eller andra lokaler.

4.3.   Konsekvenser för Myran

Kultur- och fritidsnämndens budgetram för Myran omfattar fritidshem, mötesplats och Täby spelsällskap (TSS). Den totala budgeten för år 2024 uppgår till 4 007 tkr, där samtliga tre verksamheter ingår.

Personalkostnaderna uppgår till 2 631 tkr och motsvarar totalt fem tjänster, i nuläget fyra. Av den totala arbetstiden fördelas 22,5 timmar/vecka till fritidshemmet Myran, 11,5 timmar/vecka till mötesplatsen och 9 timmar/vecka till Täby spelsällskap. Hälften av kostnaderna kopplas till fritidshemmet Myran och hälften till mötesplatsen och Täby spelsällskap.

| Myrans fritidshem (inkl. mötesplats och TSS)<br>budget 2024 | (kr)             |
|-------------------------------------------------------------|------------------|
| Personalkostnad                                             | 2 631 000        |
| Hyreskostnad                                                | 494 000          |
| Städkostnad                                                 | 30 000           |
| OH kostnad                                                  | 322 000          |
| Livsmedel                                                   | 250 000          |
| Övriga kostnader                                            | 280 000          |
| <b>SUMMA</b>                                                | <b>4 007 000</b> |

Om den inskrivna verksamheten drivs i Vallatorpskolans regi i Myrans lokal innebär detta att kultur- och fritidsnämndens samtliga kostnader kopplat till den inskrivna

verksamheten upphör tillsammans med intäkten för fritidspengen. Det som kvarstår för kultur- och fritidsnämnden avseende personalkostnader är 1 300 tkr, motsvarande 2 tjänster. Lokalen kommer under dagtid att nyttjas av Vallatorpsskolans inskrivna fritidsverksamhet, vilket innebär att kultur- och fritidsnämndens hyreskostnader sänks med motsvarande belopp om 302 tkr. Övrig verksamhet på Myran som kultur- och fritidsnämnden bedriver är anslagsfinansierad och påverkas inte av förändringarna.

#### 4.4. Ekonomiska konsekvenser för kommunen

För kommunen är kostnaderna för utbetald fritidshemspeng samt lokalkostnaderna för Vallatorpsskolans och Myrans lokaler konstanta oavsett vilken nämnd som driver fritidshemmet, även om fördelningen av intäkter och kostnader mellan Vallatorpsskolan och Myran förändras i de olika organisationsalternativen. Totalt sett innebär de alternativ där skolans personal driver fritidshemmet lägre kostnader till följd av effektivare bemanning.

## 5. Juridiska aspekter och beslutsprocess

Skolregelverket anger inte inom vilken del av en kommuns organisation som fritidshem ska bedrivas eller om fritidshemmen ska vara integrerade i en skola. Det är alltså upp till varje kommun att avgöra hur den ska organisera sin fritidshemsverksamhet.

Av barn- och grundskolenämndens reglemente framgår att nämnden fullgör kommunens uppgifter som huvudman inom det kommunala skolväsendet, enligt skollagen och annan författning, för bland annat fritidshem. Även kultur- och fritidsnämndens reglemente innehåller en paragraf om fritidshem där det anges att nämnden har rätt att bedriva öppen fritidsverksamhet och fritidshem (inskriven fritidsverksamhet) från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år enligt skollagen.<sup>27</sup>

Om en skola ska starta ett fritidshem för mellanstadiet ska barn- och grundskolenämnden fatta beslut om detta.

## 6. Slutsats

Granskning av styrdokument visar att fritidshem som drivs inom ramen för en skola och därmed delar personal med skolan och är del i skolans systematiska kvalitetsarbete ger större förutsättningar att bedriva en verksamhet i enlighet med krav och mål i skollag och läroplan. Detta gäller inte minst elevernas utveckling och lärande, där

---

<sup>27</sup> *Reglemente för barn- och grundskolenämnden* (beslut: KF 2020-03-16, § 40, ikraft: gäller från den 1 maj 2020) och *Reglemente för kultur- och fritidsnämnden* (Beslut: KF 2020-03-16, § 43, ikraft: gäller från den 1 maj 2020).

samverkan mellan skola och fritidshem kan förstärka lärandet och bidra till att kunskapsmålen uppnås.

Utredningen visar att fritidshemmet Myran inte fullt ut tillämpar en systematisk och strukturerad koppling till fritidshemmets styrdokument i planering, dokumentation och uppföljning av målen i skollagen och läroplanen. Även samverkan mellan skola och fritidshem bör ske i större omfattning och med högre grad av organisation och systematik än idag utifrån vad styrdokumentet anger.

Mot bakgrund av den förstärkning av fritidshemmets pedagogiska uppdrag och den allt närmare kopplingen mellan fritidshem och skola som skett över tid rekommenderas att barn- och grundskolenämnden fattar beslut om att starta fritidshemsverksamhet för elever i årskurs 4-6 vid Vallatorpsskolan. Oavsett vilket av de fyra alternativen som verksamheten organiseras efter bedöms detta öka förutsättningarna att säkerställa undervisning i enighet med skollag och läroplan.

Av de fyra organisationsalternativ som utredningen behandlat bedöms alternativ fyra, att fritidshemmet drivs i Myrans lokaler med skolans personal vara det som i högst utsträckning beaktar både effektiv användning av ekonomiska resurser och god kvalitet i enlighet med rådande styrdokument samt tar hänsyn till synpunkter som framkommit i intervjuer och enkäter.

Alternativ fyra är mer kostnadseffektivt än nuvarande organisation och ökar till skillnad från alternativ två och tre inte Vallatorpsskolans befintliga budgetunderskott. Alternativet är inte lika kostnadseffektivt som alternativ ett men tillvaratar flera av de aspekter som elever och vårdnadshavare såg skulle gå förlorade i alternativ ett. Genom att verksamheten är kvar i Myrans lokaler bevaras elevernas trygghet i en känd lärmiljö samtidigt som det skapar en kontinuitet att ha fritidshem för mellanstadiet och mötesplats för högstadieelever i samma lokal. Därigenom bibehålls också en populär verksamhet med gott rykte hos både elever och vårdnadshavare.